

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Volja naroda“. — a.: † Ivan Kerne. — Može li učitelj ostati u školskoj sobi i za vrijeme pouka u vjeronauka? — Učiteljski pravnik. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica.

„Volja naroda“.

Minulo je že trideset let, kar imamo v Avstriji novi šolski zakon. Veliki vpliv njegov na razvoj avstrijskega šolstva, na obči gospodarski in duševni napredek narodov mora priznati vsak, le oni znabiti ne, komur strast ali zavist otemnujeta objektivno sodbo.

Da pa novodobna šola v tej razmeroma precej dolgi dobi ni dosegla vseh onih rezultatov, kakršnih je marsikdo pričakoval od nje, se ne da oporekati. Pomisliti pa je, da se ona ni razvijala v normalnih razmerah, pač pa se ji je bilo ves čas boriti z zagrizenimi nasprotniki, ki so storili vse, samo da bi jo diskreditirali — uničili. Pa tudi ista državna uprava, ki je spravila v življenje novi šolski zakon, ki si je po njem vzgojila sedanje učiteljstvo, ni dovolj podpirala in varovala nove šole, dasi seveda nečemo s tem trditi, da je ravnala nezakonito.

Novi šolski zakon je človeško delo, torej ni brez hib; a te so malenkostne v primeri z ogromno množino zdravega jedra njegovega. Tempora mutantur! Tudi ta „biser zakonodajstva“ našega bo sigurno doživel prememb, primernih potrebam in zahtevam novih časov in

napredka. A če hoče dosežati pravi svoj namen, mora ostati v bistvu neizpremenjen, in to bistvo je: svobodna šola, svobodno učiteljstvo.

Šola ne sme postati nikdar torišče strankarskih teženj, učiteljstvo kot tako pa se ne sme nikoli zaslužniti kot orodje posameznim strankam.

Najtrdovratnejši, najzagrizenejši nasprotnik svobodne šole in svobodnega učiteljstva je klerikalizem. Naravno! Pozabiti ne more onih časov, ko je bil učitelj v šoli ničla, a on gospod, vladar.

Cvet klerikalstva na Slovenskem je naša duhovščina. Ne vsa; so izjeme, a redke so kot bele vrane! V ogromni večini je slovenska duhovščina nasprotna naši šoli, našemu učiteljstvu. Žalostno je to, a je faktum! In s tem dejstvom nam je vedno računati, ob tem dejstvu nam je uravnati svoje delovanje.

Dokazuj kolikor ti drago, dokazuj obširno in temeljito, da ni naša šola brezverska, zatrjuj in dejanski in javno kaži, da si katoličan — to ti ne pomaga nič! Ne opereš se. Šele kadar boš uklonil trdi svoj tilnik ter priznal nadoblast njihovo nad seboj in nad šolo, šele tedaj si pravi katoličan, pravi učitelj.

† Ivan Kerne.

Utripajočega srca smo pričakovali onega usodnega trenutka, ko stopi smrtni angel iz nebešnih višin in iztrga iz naše srede zopet moža. Dne 26. prosinca ob polpolnoči se ga je usmilil smrtni angel ter ga rešil neznanjskih muk in trpljenja ter ga je odvedel v kraj, kjer biva večna pomlad.

Pokojnik se je narodil dne 27. prosinca 1846. l. v Gorenji vasi župnije ribniške. Tu je dovršil domačo šolo, kjer mu je bil učitelj Jožef Raktelj. L. 1859. je obiskaval 4. razred ljudske šole v Novem mestu, nato 1. razred gimnazije istotam, a od l. 1860.—1865. je dovršil z dobrim uspehom 4 gimnazijske razrede v Zagrebu.

L. 1867. in 1868. je z dobrim uspehom dovršil v Ljubljani „Musterhauptschule“ in bil priporočen kot „Unterlehrer für Trivialschulen“. Prvi dekret, ki ga je pokojnik dobil po tem izpitu, se glasi: Fürstbischöfliches Consistorium — Laibach am 17. Oktober 1868 Nr. 1539/307. — An den Herrn Johann Kerne, geprüften Lehramtskandi-

daten zu Reifnitz. Man findet des Amtes, Sie als Schul-lehrer, Organist und Messner nach Ebenthal im Schuldistrikte Gottschee mit dem Beisatze hiemit zu beordnen... Pokojnik je opravljal to trojno službo do kimavca 1870, a nato je dobil učiteljsko službo na Igu; dne 1. listopada 1871 je pa nastopil začasno službo učitelja v Črnučah. Meseca mal. travna 1872. l. je pa napravil zrelostni izpit za ljudske šole s slovenskim in nemškim učenim jezikom.

V Črnučah ni ostal dolgo, zakaj že l. 1873. ga nahajamo kot začasnega učitelja na enorazrednici v Št. Vidu nad Ljubljano, 4. mal. srpana 1874. je pa postal stalen ravnotam.

Ko se je bila šola v Št. Vidu razširila v dvorazrednico, je dobil pokojnik dne 10. mal. travna 1876. nadučiteljsko mesto in tu je ostal do mal. travna 1882. Tega leta bi moral priti na lastno željo na dvorazrednici v Trebnje na Dolenjsko, a deželni šolski svet ga je potem poslal v Gorenjo Logatec, kjer je bila dvorazrednica še v starem župnišču. Tu je ostal do svoje prezgodnje smrti, kjer je umrl kot nadučitelj štirirazrednice.

Izvor sovraštva je seve novi šolski zakon. Ali klerikalci se ne zadovoljujejo s tem, da bi kritikovali zakon ter izkušali vplivati na merodajnih mestih na njegovo preosnovo. Oni so že zdavna zamenjali stvar z osebami in danes bijejo po učiteljstvu, ga napadajo, preganjajo, denuncirajo in uničujejo, prav kakor da je ono krivo, da je izgubil klerikalizem nadoblast v ljudski šoli!

In vendar se učiteljstvo ni pregrešilo z drugim nego s tem, da je ostalo zvesto svoji prisegi, da izpolnjuje svoje dolžnosti v smislu šolskega zakona, da se neče odreči pridobljenim pravicam! — Klerikalci imajo lahko delo, dočim je stališče učiteljstva težavno. Hvalimo se, da živimo v dobi liberalizma; a kdo ga uživa? Največjo svobodo ima v Avstriji klerikalstvo in z njim združen kapitalizem. Take svobode nima pri nas noben stan, noben sloj naroda. In te svoje svobode, te velikanske moči se oni zavedajo v polni meri. Oni so v tem oziru pristni zastopniki laži-liberalizma, katerega izvajajo v vsem obsegu in v vsi njegovi krutosti. Nas pa pitajo z „liberalci“! ... O tem bi se dalo pač mnogo govoriti; a oddaljili bi se preveč od svojega predmeta, ko bi se hoteli s tem predmetom baviti obširneje.

V boju proti šoli in učiteljstvu se sklicujejo klerikalci kaj radi na ljudstvo, češ, narod je proti novodobni šoli, narod hoče imeti „versko“ šolo. Kak humbug se uganja s takoiimenovano „voljo naroda“, bomo pojasnili v par zgledih.

Glasoviti „šolnik“, pater Panholzer, eden prvih bojnikov proti svobodni šoli, nabira s smešno vnemo že nekaj let gradivo za boj proti našemu šolstvu v dokaz (?), da je hudodelstev, narodnega propadanja, pešanja vere itd. kriva edino-le novodobna brezverska šola in učiteljstvo. Dobri pater pač ve, da to ni res, da je hudodelstvo celo starejše kakor rod človeški, ter da ne manjka hudodelstev niti v vrstah onih, ki se zovejo „namestniki božji“; a o vsem tem modro molči, ravnaoč se po preizkušenem, zlatem reku: „Calumniare audacter ...“ In v tem plemenitem delu ga posnema in podpira konsekvantno in vztrajno ves veliki aparat, ki ga nazivljemo „klerikalizem“. Na podstavi takih „dokazov“ slikajo ljud-

stvu našo šolo in naše učiteljstvo črno kot pekel, in čudo ni, če se dobe nerazsodni ljudje, ki verujejo takim preprokom v se, saj so od nekdanj prepričani, da „gospodje“ nikdar ne lažejo. Mnogokje se vseli med prosti narod nezaupanje in mržnja napram „taki“ šoli in „takemu“ učiteljstvu, in umevno je, da zavoljo tega mnogokrat trpi škodo pouk in vzgoja ter ugled učiteljstva.

Duhovščina je imela od nekdanj zbok svojega vzvišenega poklica velik vpliv na prosti narod, žal, da ga je le prepogostokrat zlorabila! Če se je ta vpliv na Slovenskem in osobito na Kranjskem v zadnjih letih precej zmanjšal, je temu kriva duhovščina sama, ki se je pri raznih prilikah že preveč eksponirala in s tem nemalo odškodovala svoj ugled, a z njim vred tudi vero samo. Vobče se je tudi splošna izobrazba našega naroda kolikor toliko povzdignila, in tudi to dejstvo bi morala duhovščina upoštevati. Vpliv duhovnika je tem večji, čim nevednejše je ljudstvo dotičnega kraja. (Poudarjati nam pač ni treba, da spoštuje in ceni pravega, taktnega duhovnika vsak pameten človek.) To bi sicer ne bilo nič napačnega, ko bi se ta vpliv le toliko in tolikokrat ne zlorabljal! Nerazsodno ljudstvo se da pač zavesti in pripraviti za vse, osobito pa ako ga k temu navaja njegov dušni pastir. Znane so nam spričo dolgoletnega službovanja razmere na deželi prav dobro in smelo trdimo, da bi naš kmet iz lastne iniciative nikdar ne napadal šole, nikdar ne preganjal učiteljstva. Pač pa nam je konstatovati, da je iskati izvora skoraj vseh pritožeb, denuncijacij in preganjanj, naperjenih proti učiteljstvu, v duhovniških krogih. In ti ljudje se malokdaj zadovoljijo z majhnim uspehom. E, dosti solz so provzročili oni, ki bi morali biti vzor spravljivosti, ljubezni, usmiljenja! — To je pač žalostno izpričevalo za našo duhovščino, da ne more biti žalostnejše. Ali se je ob takih razmerah še čuditi, da se je učiteljstvo navadilo imeti vobče duhovnika za svojega največjega in najnevarnejšega sovražnika, ako se mu vseli končno po tolikih bridkih izkušnjah v dušo mržnja do vsega stanu in znabiti celo tudi do vere same, ki dovoljuje svojim svečenikom vse, vse! ... Naj

Pokojnik, dasi iz „stare šole“, je bil kaj vesten in marljiv v svojem življenju in napredoval je i duševno vedno z duhom časa. Rajnik je imel posebno veselje do sadjereje in čebeloreje, kar priča mnogo priznanj. Prvo priznanje je dobil že l. 1872., a leta 1875. prvo darilo v znesku 20 gld. v priznanje zaslug v čebelarstvu.

Nepozabni rajnik je užival najsrčnejše simpatije med učiteljstvom zbok svojega taktnega in težnje učiteljstva krepko branečega nastopa. Bil je dolgoletni društveni odbornik „Okrajnega učiteljskega društva logaškega“, član stalnega odbora in l. 1894. je bil izvoljen celo blagajnikom naše dične „Zaveze“.

Gorenjelogaška občina ga bo tudi prav težko pogrešala, zakaj dragi rajnik je bil pri vseh občanih prav priljubljen — zatajiti ni mogel svojega ribniškega pokolenja — in tudi se ni storila nobena važnejša zadeva, kjer bi Kerc ne bil desna roka. Ves čas, kar je služil v Gorenjem Logatcu, torej celih 18 let, je opravljal službo organista in dolgo vrsto let občinskega tajnika. In to mu je tudi kolikor toliko pripomoglo do onega ugleda, ki ga je užival rajnik med občani.

Rajnik je bil trikrat oženjen in je zapustil 6 otrok, izmed katerih je samo eden šele preskrbljen.

Velikanski pogreb in mnogo krasnih vencev je neovrgljiv dokaz, kako priljubljen je bil pokojnik. Trideset tovarišic in tovarišev je prihitelo vkljub slabemu vremenu izkazat zadnjo čast svojemu tovarišu, a zastopano je bilo tudi uradništvo in druga gospoda, preprostega ljudstva pa nebrojno.

Tebi pa, dragi Ivan, ki nisi bil le ljubeč soprog in skrben oče, ki nisi bil le ljubitelj naše prihodnosti — saj si ji posvečeval dolgo dobo 32 let — temveč tudi delaven domoljub in drag ter mil naš tovariš, bodi s tem postavljen skromen spominek v našem listu. Rešen si težav in trdega življenja, ki si ga tako potrpežljivo prenašal. Pač si težko zapustil v solzni tej dolini ljubeča srca svojih otrok in svoje soproge, a v tolažilo naj jim bo to, da ne plakajo samo oni za Teboj, temveč tudi mi, Tvoji tovariši, upajoč, da biva Tvoja blaga duša tam, „kjer lepše solnce sije in lepša zarja rumeni.“

—a.